

K PROVENIENCI A DATOVÁNÍ BIBLE BOSKOVICKÉ

Tomáš GAUDEK

Abstrakt:

Po stručném souhrnu dosavadní literatury a názorů na dataci a donátora Boskovické bible (Vědecká knihovna Olomouc, M III 3) studie přichází s novou alternativou. Jejím základem je autorovo přesvědčení o autentičnosti heraldické výzdoby na fol. 21r, od jejíhož zpochybnění se odvíjí zatím poslední datování kodexu (Číhalík 1998). Jako donátor je v předkládané studii navržen Jindřich z Vartenberka, jehož ženou byla Alena z Lipé. Vznik rukopisu je hypoteticky kladen do rozmezí 1414–1419, kdy Jindřich zastával významnou funkci purkrabího Hradce Králové. Nedokončení rukopisu je dáno do souvislosti s vypuknutím husitských válek. Do stejného období je kladeno i folio s Rajskou zahradou (Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum, Inv. Nr. Gem 54).

Klíčová slova:

15. století, iluminované rukopisy, staročeské bible, Bible boskovická, vyšší šlechta, heraldika, Vartenberkové, páni z Lipé

Boskovická bible (Vědecká knihovna Olomouc, sign. M III 3) je bez nadřázky jedna z nejdůležitějších památek české jazykové i výtvarné kultury, a proto nepřekvapí dlouhotrvající snaha ji co možná nejpřesněji spojit s konkrétní osobou a historickou situací. Datování kodexu se nyní ustálilo v rozmezí 1421–1425,¹ čímž byla revidována do té doby obvyklejší datace do druhého desetiletí XV. věku, podmíněná spíše než čím jiným stylově-kritickou analýzou bohatě iluminovaného rukopisu.²

Boskovická bible je plně v souladu s rukopisy druhého desetiletí a z hlediska stylově-analytických kritérií skutečně není zapotřebí posouvat její vznik

¹ ČÍHALÍK 1998; STEJSKAL 1999; STUDNIČKOVÁ 2006.

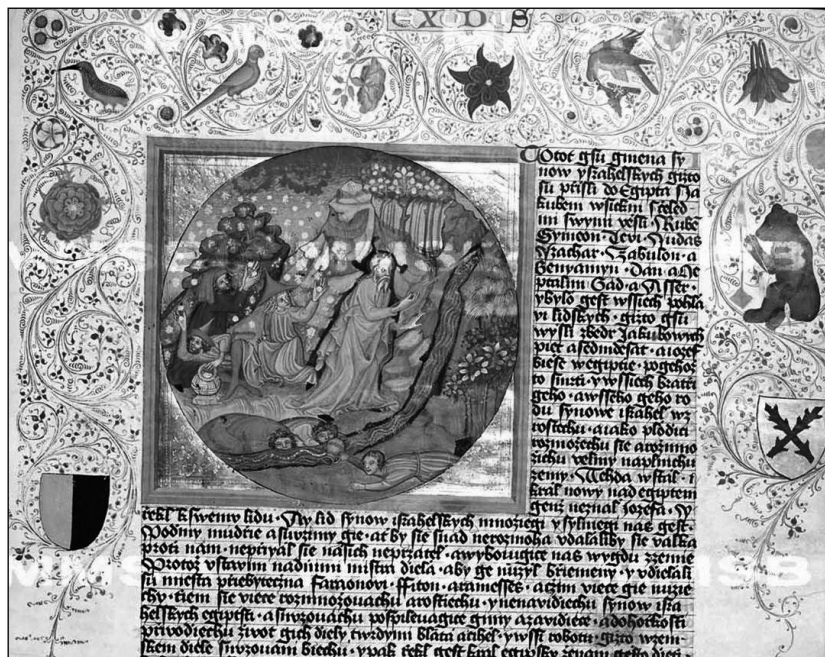
² Po r. 1414, kdy vznikl datovaný Sedlecký antifonář, předpokládal vznik rukopisu SCHMIDT 2005a, 2005b, 2005c. KRÁSA 1970, s. 295–296, č. 389, a KRÁSA 1984, s. 438, datuje rukopis po 1415 a před 1420. STEJSKAL a VOIT 1991, s. 50, č. 25, uvádějí dataci před 1420.

až do období husitských válek.³ Přítomnost výkladu Desatera coby prologu ke knize Exodus vedla badatele k přesvědčení, že donátora rukopisu je třeba hledat mezi sympatizanty přijímání *sub utraque*, zároveň se muselo jednat o osobnost dostatečně movitou, aby si mohla dovolit kodex tak velkého formátu.⁴ Určitější vodítko k postihnutí uvedených souvislostí přitom mohou dát pouze erby na fol. 21r Boskovické bible. V levé borduře, kde měl by být dle heraldických pravidel erb kontextuálně významnější, v našem případě nejspíše erb mužské polovice manželského páru, spatřujeme zlato-černý polcený erb markvartického rozrodu, v pravé borduře dvě černé zkřížené ostrve ve zlatém poli rozrodu ronovského. Z autorů, kteří se tématu věnovali, je pro nás prvním relevantním F. M. Bartoš, který určil tři nejpravděpodobnější iniciátory vzniku rukopisu: Čeňka z Vartenberka, Zdislava ze Zvířetic a Jana Řitku z Bezdědic.⁵ Čeňka vyloučil kvůli jeho choti Kateřině z Landštejna, predikát

³ Uměleckým aspektům problému se nelze na nám vymezeném prostoru věnovat. Blíže se k této problematice vrátíme v článku o misálu ÖNB 1850, připravenému pro časopis *Umění*, jehož část předkládaná studie rozpracovává.

⁴ Sympatie k husitskému hnutí byly ovšem velmi proměnné. Pro kodikologické údaje a výběr literatury viz BOHÁČEK a ČÁDA 1994, pro jazykové souvislosti KYAS 1997.

⁵ BARTOŠ 1944.

Obrázek č. 1: Bible boskovická, Vědecká knihovna Olomouc, sign. M III 3, fol. 21r

Zdislavovy choti Kláry není znám, a tak jej sice zcela nevyločil,⁶ ale za pravděpodobnějšího měl husitského hejtmana, kterého však můžeme při dnešních znalostech Řitkova erbu také nechat stranou.⁷ Podobně násilně zdají se mi snahy význam erbů otčit a v levém sloupci dohledávat erb manželčin.⁸ Mar-

⁶ Osobně nepokládám za pravděpodobné, že by si proslulý vzdělanec pořizoval nákladný rukopis s českým biblickým překladem, když jistě měl k dispozici Vulgátu, jakkoliv ta nemusela být nijak honosná. Český překlad svědčí více pro méně vzdělaného, ale bohatého laického objednavatele. Na druhou stranu mohl však být reformně smýšlejícímu proboštu litoměřické kapituly český překlad nápomocný při předpokládané pastorači, ač tuto dráhu později opustil. I finanční zajištění mohl snad Zdislav mít, pomoci mu k němu mohlo také právě proboštství.

⁷ Erb je polcený, se šachovnicí v heraldicky levém poli. Viz ŠÍRL 1982.

⁸ Viz např. PETRŮ 1972, s. 79–87 (Škonka z Vartenberka a Aleš Škopek z Dubé); J. O. ELIÁŠ, *Rukopisy českých biblí v našich knihovnách*, nepublikovaná dizertační práce, FF MU, Brno 1971 (cit. dle ČÍHALOVIČ 1998, s. 197), datuje rukopis na základě paleografických kritérií do rozmezí 1415–1430. Jako donátorku navrhuje Kačnu z Rychmburku s manželem Janem z Lichtenburka, případně synem Hynkem Krušinou z Lichtenburka.

tin Číhalík, který se otázce původu a datování Boskovické bible zevrubně věnoval, upozornil na to, že pravý erb zkřížených ostrvů ronovského rozrodu byl přimalován až dodatečně, takže vzal v úvahu pouze heraldicky ostatně významněji umístěný erb levý, polcený zlato-černý erb vartenberský a snad v návaznosti na Bartošem vymezenou trojici jako nejpravděpodobnějšího donátora určil Čeňka z Vartenberka s tím, že práce na bibli přerušila donátorova smrt (1425).⁹ Domnívám se však, že jeho odmítnutí pravého erbu bylo příliš unáhlené. Předpoklad, že by erb patřil pozdějšímu vlastníkovi, má totiž jednu výraznou slabinu. Nejednou se setkáváme s tím, že mladší nabyvatel cimélie bezohledně zlikviduje starší provenienční údaje, případně vyzdobí rukopis velikým exlibris, které nenechává nikoho na pochybách stran aktuálního vlastníka. V případě Boskovické bible bychom tak byli svědky naprosto bezprecedentní situace, v níž by nový držitel nejen původní indicii neodstranil, ale ještě se vůči původnímu vlastníkovi postavil do subordinace vědomým vložením svého erbu do pravého sloupce.

Erb tedy musel být namalován bezprostředně po vzniku rukopisu, nebo dokonce okamžitě poté, co si autor konceptu bordury uvědomil svou chybu, když nenechal prostor pro erb donátorovy choti. Mírné vyvýšení erbu je pak dáno snahou usadit erb do stonkového lůžka podobně, jako je tomu na protější straně, což má navodit dojem, že oprava nebyla vynucená a pozici erbu si vyžádaly okolnosti čistě uměleckého rázu.

Z uvedeného vyplývá, že Čeňek z Vartenberka nemusí být nutně jediným možným objednavatelem, ba jím vzhledem ke své ženě Kateřině z Landštejna, nositelce erbu růže, ani být nemůže. Usuzuji, že z úvah byla neprávem vyjmuta odnož děčinské větve rodu, sezením na hradu Vartenberk.¹⁰ Právě jeden její člen, Jindřich z Vartenberka, zdá se mi být dokonce pravděpodobnějším kandidátem pro tuto čestnou roli.

Zakladatelem vlastní vartenberské větve byl Vaněk (Václav) z Vartenberka, význačný straník Jana Lucemburského, kterému král za jeho zásluhy během výpravy do Litvy (1337) dědičně udělil úřad nejvyššího číšníka.¹¹ Vaněk

⁹ ČÍHALÍK 1998. Podpárným argumentem mu rovněž bylo, že trubač v iniciále R(adeute sye) na fol. 250v má na trubce přivěšený praporek s Vartenberkovými heraldickými barvami. Ty se však neliší ani u protějšího erbu ronovského. Stejněho donátora nadhodil také Michal PLÁNK: *Illuminovaná Bible boskovská*, nepublikovaná dizertační práce FF MU, Brno 1952 (cit. podle ČÍHALÍK 1998, s. 196), který navrhuje, že Čeňkova žena by se prý mohla vzdát erbu svého rodu, když jako věno získala Lipnici, odúmrtí po Jindřichu z Lipé.

¹⁰ RAKOVÁ 1979, zvláště s. 78–82.

¹¹ ČORNEJOVÁ 1985.

(zemřel 1364) měl dva syny, bezdětného Václava a Jana. Když Jan zemřel (1383), rozdělili si pozemkové državy čtyři nejstarší synové a podle svých hradů se pak nazývali Jan, zv. Chudoba, z Vartenberka, později z Ralska, Václav z Tolštejna, Petr z Děvína, Vilém ze Zákup. Na mladší bratry Beneše a Jindřicha již nezůstalo nic, byli však jistě vyplaceni. Poté, co nejstarší Jan uzurpoval Lemberk, Beneš jej od bratra odkoupil či snad dostal darem.

Jindřich z Vartenberka, který nás zajímá nejvíce, přivěsil 15. března 1398 svou pečeť k listině Petra z Vartenberka (tj. z Děvína).¹² Zde se již odvolává na hrad Nistějku, kterou opustil někdy kolem roku 1410 ve prospěch mezitím opraveného Valdštejna, po němž se píše poprvé roku 1404 na zemském soudu.¹³ Roku 1411 podpořil tamtéž Václava IV., když odsouhlasil, že ve věcech zemských nadřazen je zemský soud církevnímu, pod nějž spadají pouze věci duchovní.¹⁴ Oženil se s Alenou z Lipé, která jej roku 1412 nechala zapsat do zemských desek brněnské cúdy jako podílníka dědičných práv na obce Slavětice a Vicenice.¹⁵ V letech 1414–1419 byl purkrabím Hradce Králové, a tedy hejtmanem hradeckého kraje, a jako takového jej nalézáme na mnoha dokumentech.¹⁶ Roku 1415 připojil své jméno ke stížnému listu, který adresovala česká a moravská šlechta kostnickému koncilu na protest proti upálení M. Jana Husa.¹⁷ Ani Jindřich nezůstal stranou bouřlivých událostí doby a roku 1416 byl snad účasten zabírání statků pražské kapituly ve východních Čechách, na čemž se spolu s ním podílel Hynek Krušina z Lichtenburka a Ota z Bergova,¹⁸ z nichž budou již brzy nepřátelé. Pozdější vývoj však Jindřich sledoval s obavami. V říjnu 1419 patřil do skupiny, která uzavřela spojenectví s královnou Žofií,¹⁹ a nechyběl na listině ze 6. listopadu 1419, která odsuzovala aktuální vývoj v Praze a vyhlásila Pražanům válku.²⁰ 18. listopadu jej bratr Jan zařazuje mezi šlechtice, kteří budou věrně zůstatvat při Zikmundovi a hájit

¹² AČ III, s. 472, č. 50; RBMV III, s. 161, č. 385; Hrady X, s. 298–299.

¹³ RTT II, 10; Hrady X, s. 60.

¹⁴ RTT II, s. 80. K tématu bližze ŠMAHEL 1996 2, 248–249.

¹⁵ MDZ I, s. 266–267, č. 235–236; Hrady X, s. 60.

¹⁶ RBMV III, s. 297–299, č. 758–759; AČ III, s. 208, č. 14; LC VII, s. 209; Hrady II, s. 219.

¹⁷ AČ III, s. 187–193, č. 6. Jeho jméno nalézáme na šestém místě.

¹⁸ DMJH, s. 606–609, č. 94; AČ III, s. 196–197, č. 9.

¹⁹ AČ III, s. 208–209, č. 14. Viz též ŠMAHEL 1996 3, s. 13 s odkazem na novější literaturu.

²⁰ AČ IV, s. 375–377, č. 35. V té době patří Jindřich do skupiny prominentů, kteří vlastní tři a více hradů, jak zaznamenaly Prokopovy studie, viz např. PROKOP 2004.

jeho zájmy.²¹ Roku 1421 jej zastihneme na Časlavském sněmu, v roce 1433 na Svatomartinském sněmu v Praze.²² Hrad Valdštejn udržel Jindřich nejdéle do roku 1424, neboť mu byl husity odňat, a v roce 1432 hledal někdejší velmož dokonce ochranu v jižních Čechách.²³ Roku 1434 se opět psal sezením na Valdštejně, když svědčil v listině svého příbuzného Jindřicha z Veselé, syna Čeňkova.²⁴ Je možné, že hrad držel, pro což by svědčil pozdější prodej Čapkovi ze Sán, případně se mohlo jednat o výraz duchovního nároku. Jindřich zesnul snad někdy po 1440.²⁵

Ze stručného životopisu hradeckého hejtmana plyne, že právě ve druhém desetiletí byl mocensky na vrcholu a mohl být snadno pořizovatelem bible, tím spíše, že jeho choť byla z rodu pánů z Lipé, na který může odkazovat zmíněný ronovský erb.²⁶ Nedokončení bible lze dát do souvislosti s nenadálým vypuknutím husitských bouří, jež dovedly předního velmože ke společenskému, a jak se zdá, i finančnímu úpadku. Teorie s Jindřichem z Vartenberka je navíc v souladu s předpokladem Milady Studničkové, kladoucím činnost dílny Martyrologia, doložitelnou minimálně Sedleckým antifonářem z roku 1414 pro cisterciácký Sedlec, východně od Prahy, konkrétně pak do Kutné Hory.²⁷

Na Boskovické bibli se malou, avšak podstatnou měrou podílel i Mistr Mandevillova cestopisu (z historizujících iluminací jsou to ff. 1v, 48r, 426r, v podkresbě pak 21r, 37r a 327r). V této souvislosti je možno zmínit ještě

²¹ UB II, s. 12–13, č. 9. ŠMAHEL 1996 3, s. 20–21.

²² AČ III, s. 227, č. 24; s. 415, č. 6.

²³ Hradý X, s. 60. Snad se zde odkazuje na listinu SOA v Třeboni, inv. č. 29, sign. HA 2073. Vlastnictví Valdštejna procházelo i nadále dynamickými proměnami, blíže k tomu ANDĚL 1984, s. 489–491, a pozn. 24 zde.

²⁴ AČ XV, s. 185, č. 83.

²⁵ Tak alespoň uvádí Hradý X, s. 60, snad také s vědomím obchodní transakce s Otou z Bergova z 1. června 1440 (RTT II, 190). Nejistého data je půhon Jindřichův na Anežku ze Světic (RTT I, s. 170–171), nález samotný byl učiněn až za vlády husitského krále. Podle něj prodal Jindřich Valdštejn Janu Čapkovi ze Sán, od něhož jej získala dcera Žofie s chotěm Janem Talafúsem a Soběslav Mrzák z Miletínka, který hrad prodal pohnané Anežce. Ze 17. května 1463 pochází půhon o dědictví v RTT I, s. 120, kde je předmětem sporu dědictví „a Henrico seniore de Warttemberg“.

²⁶ Je nicméně málo pravděpodobné, že by rukopis vznikl před r. 1412 a erb byl na fol. 21r domalován až po svatbě s Alenou, ostatně zápis do desek mohl vzniknout s odstupem a na svatbě nezávisle.

²⁷ STUDNIČKOVÁ 1998 a STUDNIČKOVÁ 1999. Za poskytnutí české verze španělské studie jsem zavázán autorce.

pergamenové folio s Rajskou zahradou (Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum, Inv. Nr. Gem 54), kterému se ve velmi zdařilé studii věnovala naposledy Milada Studničková.²⁸ Pakliže zachováme těsnou časovou souvislost obou památek,²⁹ smíme rovněž zpochybnit, že by klečící žena v Rajské zahradě představovala královnu Žofii, proti čemuž hovoří také absence koruny, u dcer královských běžně užívaná jako znak nezpochybnitelného společenského statutu.³⁰ Donátorka folia, a tím i celého dnes ztraceného rukopisu by pak byla neznámá, vzhledem ke kontextu ostatní tvorby by se však stále jednalo o dámu z předního panského rodu. Na druhou stranu koruna chybí, jak se zdá, i na foliu 46r Oxfordských hodinek, kde by podle některých badatelů mohl být zobrazen Václav IV. s chotí,³¹ jednoznačných soudů je tedy lépe se zdržet. Zároveň je nutno konstatovat, že výjev, pro nějž v citované studii autorka demonstuje paralely s nejaktuálnějšími trendy v západoevropské knižní malbě, je jen dalším důkazem toho, že výtvarné dění v Čechách za Václava IV. bylo plnohodnotnou součástí kontinentálních uměleckých avantgard, s nimiž byla Praha v čilém kontaktu.³²

Literatura:

- PALACKÝ, F., ed.: *Archív český čili staré písemné památky*, díl třetí, Praha, [Stawy Králowstwj Českého], Kronenger a Řivnác [distributor], 1844; ... díl čtvrtý, ... 1846; KALOUSEK, J., red.: ... díl patnáctý, Praha: Domestikální fond království Českého, Bursík & Kohout [distributor], 1896.
- ANDĚL, R., a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. [Díl] 3., Severní Čechy, Praha: Svoboda, 1984.
- BARTOŠ, F. M. Příspěvky k dějinám Václava IV. [Kapitola] 13. Záhada Bible boskovické, *Věstník české akademie věd a umění* 1944, **53**(2), s. 105–107.
- BARTLOVÁ, M., a BURAN, D.: Comparing the incomparable? Wenceslas IV and Sigismund, Their Queens and Their Images. In: FAJT, J., a LANGER, A. hrsg.: *Kunst als Herrschaftsinstrument. Böhmen und das Heilige Römische Reich unter*

²⁸ STUDNIČKOVÁ 2008.

²⁹ Do doby kolem r. 1415 klade folio KRÁSA 1970, s. 296, č. 390, a CHAPUIS 2006.

³⁰ Viz např. abatyši Kunhutu na fol. 1v tzv. Pasionálu (NK XIV A 17), kde však má koruna také nespornou rovinu symbolickou, či vyobrazení královny vdovy Alžběty Rejčky v konvolutu rukopisů, které darovala starobrněnským cisterciacům.

³¹ BARTLOVÁ a BURAN 2009, s. 372–373, nadhazují možnost, že se zde jedná o královský pár a pokora na iluminaci je důkazem proreformního Václavova cítění. Oprávněnost ztotožnění je, soudím, značně diskutabilní. Text *Uxor tua*... se vztahuje k žalmu 127 (128).

³² Výstup projektu Grantové agentury UK č. 84709 řešeného na FF UK, Praha.

- den Luxemburgern im europäischen Kontext*, Berlin a München: Deutscher Kunstverlag, 2009, s. 368–376, ISBN 978-3-422-06837-7.
- BOHÁČEK, M., a ČÁDA, F.: Beschreibung der mittelalterlichen Handschriften der Wissenschaftlichen Staatsbibliothek von Olmütz, Köln: Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte. Reihe C, Bibliographien; N. F. Bd. 1(3), c. 1994, ISBN 3-412-13093-1.
- ČÍHALÍK, M. K otázkám pořizovatelů Bible boskovické. *Umění* 1998, 46, s. 195–200. ISSN 0049-5123.
- ČORNEJOVÁ, I. Děčínská větev pánů z Vartenberka v době předhusitské (1305–1415). *Z minulosti Děčína a Českolipska IV*, 1985, s. 333–356.
- PALACKÝ F., ed.: *Documenta Mag. Joannis Hus vitam, doctrinam, causam in Constantiensi consilio actam et controversias de religione in Bohemia annis 1403–1418 motas...* Praga: Fridericus Tempusky 1869.
- SEDLÁČEK, A. *Hrady, zámky a tvrze Království českého II*, Praha: František Šimáček 1883; ... X ... 1895.
- CHAPUIS, J.: Madona v Rajske zahradě, In: In: FAJT, J., et al.: *Karel IV. Císař z Boží milosti – kultura a umění za vlády Lucemburků 1310–1437*, Praha: Academia 2006, s. 267–268, č. kat. 83, ISBN 80-200-1399-7.
- KRÁSA, J. Česká bible zv. Boskovická; Miniatura s P. Marií jako královnou nebes korunovanou anděly (Zahrada ráje). In: Jaroslav PEŠINA, red.: *České umění gotické 1350–1420*, Praha: Academia 1970, s. 295–296, č. 389–390.
- KRÁSA, J. Knižní malba. In: CHADRABA, Rudolf, ed.: *Dějiny českého výtvarného umění I/2*, Praha: Academia 1984, s. 405–439.
- KYAS, V. *Česká bible v dějinách národního písemnictví*, Praha: Vyšehrad 1997, ISBN 80-7021-105-9.
- Libri confirmationum ad benefica ecclesiastica pragensem per archidioecesim. Liber septimus ab anno 1410 usque ad annum 1419 / sumptibus Societatis historicae pragensis (Spolek historický v Praze), Praga: Typis Grégorianis, 1888.
- DEMUTH, K., P. CHLUMECKÝ, J. CHYTL, a A. WOLFSKRON, eds. *Die Landtafel des Margrafthumes Mähren (1348–1466)*. Brünner Cuda, Brün 1856.
- PETRŮ, E. *Zašifovaná skutečnost. Deset otázek a odpovědí na obranu literární medievalistiky*, Ostrava: Profil 1972.
- PROKOP, M. Držba hradů v Čechách v letech 1418–1478 jako zdroj poznání majetkových poměrů české šlechty, panovníka a církve, Husitský Tábor 2004, 14, s. 147–226, ISSN 0231-6080.
- RAKOVÁ, I. Vývoj pozemkové držby pánů z Vartenberka v letech 1281–1415, *Historická geografie* 1979, 18, s. 69–102.
- KOPIČKOVÁ, B., ed. *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV. (1378 dec.–1419 aug. 16.) Tomus 3, Fontes archivi publici Trebonensis*, Praha: Academia 1977.

- EMLER, J., ed.: *Pozůstatky desk zemských království Českého r. 1541 pohořelých... = Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae anno MDXLI igne consumptarum...*, I Praha: 1870, Jaroslav Pospíšil; II, Praga: Joannes Otto 1872.
- SCHMIDT, G. Fragmente eines böhmischen Antiphonariums frühen 15. Jahrhunderts (ehemals in Seitenstetten) und eine Marientod-Initiale der Rosenwald Collection. In: ROLAND, M., hrsg.: *Gerhard Schmidt: Malerei der Gotik Fixpunkte und Ausblicke. Bd. 1: Malerei der Gotik in Mitteleuropa*, Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt 2005, s. 337–350, ISBN 3-201-01846-5. (= Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte 1969, 22, s. 148–156).
- SCHMIDT, G.: Egerton Ms. 1121 und die Salzburger Buchmalerei um 1430. In: ROLAND, M., hrsg.: *Gerhard Schmidt: Malerei der Gotik Fixpunkte und Ausblicke. Bd. 1: Malerei der Gotik in Mitteleuropa*, Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt 2005, s. 210–218, ISBN 3-201-01846-5. (= Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte 1986, 39, s. 41–57).
- SCHMIDT, G.: Kaiser Sigismund und die Buchmalerei. In: ROLAND, M., hrsg.: *Gerhard Schmidt: Malerei der Gotik Fixpunkte und Ausblicke. Bd. 1: Malerei der Gotik in Mitteleuropa*, Graz: Akademische Druck- und Verlagsanstalt 2005, s. 435–446, ISBN 3-201-01846-5. (= Művészet Zsigmond Király y Korában 1387–1437, 2: Katalógus, Budapest 1987, s. 509–518).
- STEJSKAL, Karel: Bible Boskovská. In: HLOBIL, Ivo, a PERŮTKA, Marek, eds.: *Od gotiky k renesanci. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400–1550. III. Olomoucko*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc 1999, s. 468–470, kat. č. 367, ISBN 80-85227-34-7.
- STEJSKAL, Karel a VOIT, Petr: *Illuminované rukopisy doby husitské*, Praha: Grafit 1991, ISBN 80-900380-0-X.
- STUDNIČKOVÁ, M. Las iluminaciones del Martirologio de Usuardo. In: *Martirologio de Usuardo, volumen de estudios*, Barcelona: Moleiro 1998, s. 93–162, ISBN 84-88526-36-9.
- STUDNIČKOVÁ, M. Nové poznatky k iluminovanému rukopisu Martyrologia z Gerony. In: Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska 1998. Středověké rukopisy a jejich prezentace. Sborník ze 7. odborné konference, Olomouc 14.–15. října 1998. Brno: SDRUK – SVKOL, 1999, s. 34–46, ISBN 80-86249-02-6.
- STUDNIČKOVÁ, M. Mistr Mandevillova cestopisu. Česká bible, zv. Boskovická. In: FAJT, J., et al.: *Karel IV. Císař z Boží milosti – kultura a umění za vlády Lucemburků 1310–1437*, Praha: Academia 2006, s. 613–614, č. 228, ISBN 80-200-1399-7
- STUDNIČKOVÁ M. „Maria mit den heiligen im Paradiesgärtlein“ des Museums Ferdinandeum in Innsbruck. In: Markéta JAROŠOVÁ, Markéta, a KUTHAN, Jiří a SCHULZ Stefan, eds.: *Prag und die grossen Kulturzentren Europas in der Zeit der Luxemburger (1310–1437): internationale Konferenz aus Anlaß des 660. Jubiläums der Gründung der Karlsuniversität in Prag, 31. März–5. April 2008 =*

Prague and Great Cultural Centres..., Praha: Togga 2008, s. 527–542, ISBN 978-80-87258-10-1.

ŠÍRL, F. Pečeť a znak Jana Řitky z Bezdědic, *Heraldika a genealogie* 1982, **10**(2), s. 78–81.

ŠMAHEL, F. *Husitská revoluce 1–4*, 2. vyd., Praha, Karolinum 1996, ISBN 80-7184-072-6.

PALACKÝ, F. Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges in den Jahre 1419–1436. II. Band, Von den Jahren 1429–1436, Prag: Friedrich Tempsky 1873.

ON THE DATING AND DONATORS OF THE BOSKOVICE BIBLE

Summary:

Beginning with a short review of the opinions on dating and the donator of the Boskovice Bible (The Scientific Library of Olomouc, shelf-mark M III 3) from existing literature, this article presents a new perspective. This theory is based on the author's conviction about the authenticity of the heraldic decoration of fol. 21r, and therefore questions Čihalík's approach, published in 1998. As a possible donator this current study proposes Jindřich from Vartenberk (Heinrich de Wartenberg), whose wife was Alena from Lipé (de Lipé). The creation of the manuscript is hypothetically set between the years 1414–1419 when Jindřich held a significant office of the burgrave of Hradec Králové. The fact that the codex remained unfinished, is here connected to the outbreak of the Hussite wars. The folio with The Garden of Paradise (Tiroler Landesmuseum Ferdinandeum, Inv. Nr. Gem 54) is set in the same period.

Key words:

15th century, illuminated manuscripts, Old Czech Bible, The Boskovice Bible, higher nobility, de Wartenberg, de Lipé